

SAMEN OPLEIDEN, GEEN WERELD APART

Al meer dan 25 jaar leidt Hogeschool KPZ onder de noemer Samen Opleiden samen met schoolbesturen sterke onderwijsprofessionals op. Aankomende professionals worden zowel in de opleiding als de praktijk goed opgeleid en begeleid, vanuit ieders expertise en verantwoordelijkheid. Uiteindelijk zorgt dat ervoor dat leerlingen een optimale onderwijskwaliteit wordt geboden waardoor zij in een leerrijke omgeving het beste tot ontwikkeling komen.

Mooie woorden, maar hoe ziet dat er in de praktijk dan uit? Wat betekent dat voor samenwerking, uitvoering en realisatie van het Samen Opleiden? In dit artikel een klein inkijkje in hoe we dat doen met onze partnerbesturen, waarbij de voorheen gescheiden werelden van opleiden en praktijk, van opleiding en werkveld met elkaar vervlechten: Samen Opleiden en Professionaliseren dus.

TERUGBLIK OPLEIDEN IN DE SCHOOL

Al sinds 2006 wordt het Samen Opleiden vormgegeven, al heette het destijds nog Opleiden in de School (OIS). Het idee erachter is dat daarmee de kloof voor studenten tussen opleiding en het uitoefenen van het beroep na diplomering verkleind wordt. De pendel theorie-praktijk werd aangeslingerd en de brug daartussen beter gelegd.

Eén van de opbrengsten was dat in de eindfase van de opleiding de student twee dagen een eigen groep kreeg om daar zelfstandig, maar met achtervang en begeleiding op afstand, het onderwijs en alles wat daarbij komt kijken, ging verzorgen. De WPO was een feit en daarmee de voorloper van de huidige LIO, die later overal in het land officieel werd ingevoerd.

Een andere opbrengst was het scholen van collega's van opleidingsscholen in het gedachten-goed van collectief leren. De schoolopleiders kregen handvatten om leerteams te begeleiden bij het gezamenlijk leren via opdrachten die betekenisvol zijn voor zowel studenten als de opleidingsschool. Hieruit zijn overigens ook onderzoeksscholen ontstaan, scholen die zich als geheel toespitsen op het samen leren én onderzoeken om het onderwijs evidence informed verder te ontwikkelen.

Ook het scholen van werkplekbegeleiders nam een vlucht, waarmee de kwaliteit van de begeleiding op de werkvloer in de klas een kwaliteitsimpuls kreeg. Dat alles legde de basis voor het Samen Opleiden en Professionaliseren (SO&P) van nu.

HUDIGE STAND VAN ZAKEN

SAMEN OPLEIDEN

In vier partnerschappen wordt het Samen Opleiden vormgegeven, waarbij de gezamenlijke focus ligt op het opleiden van startbekwame leraren in opleidingsscholen. Zowel opleidingsscholen als Hogeschool KPZ kunnen worden gekenmerkt als lerende organisaties die een rijke leeromgeving bieden voor studenten en voortdurend werken aan het verbeteren van hun onderwijskwaliteit. Waar het curriculum eerst vooral leidde tot uitvoering van opdrachten in de praktijk, waarbij de student de praktijkcontext daarin kon meenemen, is het curriculum nu een samenspel tussen opleiding en werkveld. De praktijk is nu één van de factoren die bepalend zijn voor de ontwikkeling van het nieuwe curriculum, naast de landelijke criteria van bekwaamheidseisen en de kennisbases voor de verschillende vakken. Concreet betekent dit dat collega's uit de partnerbesturen mede-ontwikkelaars zijn bij de beroepstaken in eerste kring (in ontwikkelgroepen) en tweede kring (klankbordgroepen), zodat aankomende professionals geen breuk meer ervaren tussen opleiding en praktijk tijdens de opleiding en daarna. Zo zijn de keuze-minoren in leerjaar drie voortgekomen uit de raadpleging van het werkveld over thema's die daarin leidend zouden moeten zijn en is als voorbeeld daarvan de minor Inclusiever onderwijs ontwikkeld samen met collega's uit met name onze S(B)O-opleidingsscholen. Bij de ontwikkeling van de deeltijd-pabo een aantal jaren geleden is een klankbordgroep betrokken geweest.

SAMEN INTERPROFESSIONEEL OPLEIDEN

Het Samen Opleiden is doorgegaan op de ingeslagen weg van het collectief leren, het stimuleren van onderzoekend vermogen in relatie tot duurzame ontwikkelingen in en van het onderwijs, en de professionalisering van (aankomende) leraren. Daarnaast zien we de ontwikkeling van scholen en kinderopvang richting Kindcentra, waar interprofessionele teams met elkaar samenwerken om de ontwikkeling van kinderen vanuit verschillende disciplines te ondersteunen. In een aantal van deze opleidingscontexten (kindcentra of cluster van opleidingsschool met kinderopvang) wordt het samen opleiden interprofessioneel. Daar leren studenten en medewerkers van verschillende opleidingen van en met elkaar om het interprofessioneel werken verder te verstevigen. Het collectief leren verschuift richting interprofessioneel opleiden en leren.

Ondersteunend daarin is het Rif-project, maar vooral ons associate lectoraat 'Interprofessioneel samenwerken voor kansrijke ontwikkeling' zorgt voor inzichten die worden toegepast in de curricula van de pabo en de ad PEP. Zo bereiden we samen met het werkveld onze studenten voor op de interprofessionele context waarin zij straks werkzaam zullen zijn.

SAMEN OPLEIDEN IN DOORGAANDE LEERLIJNEN

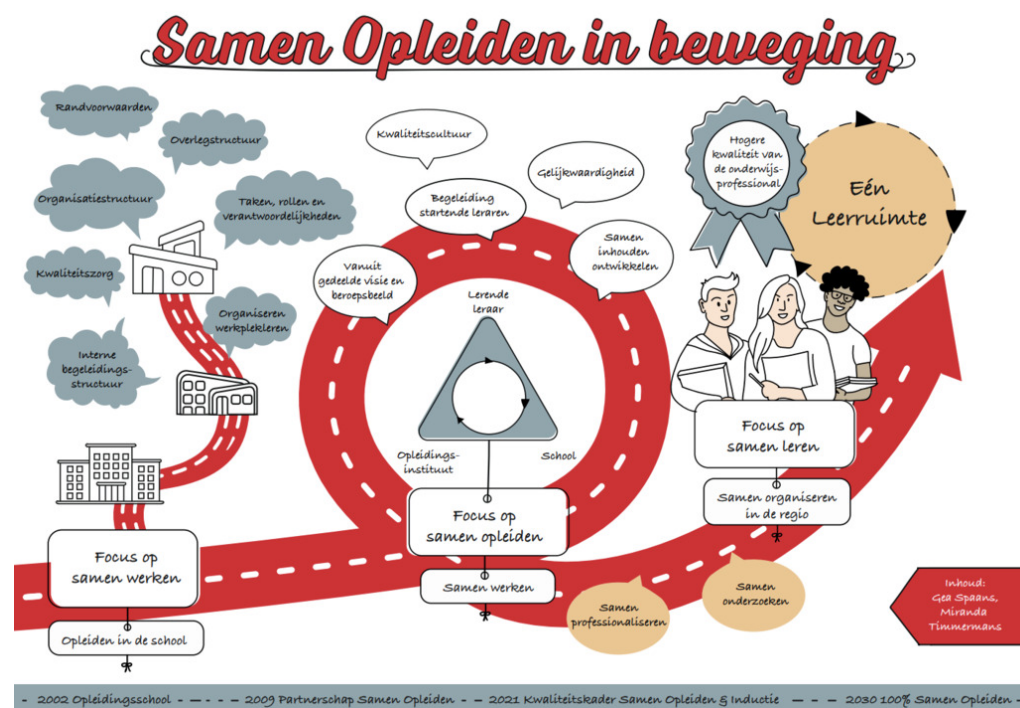
Inductie

De breuk die eerder werd ervaren door startende leraren die vers van de opleiding kwamen, wordt steeds minder zo gevoeld, doordat ingezet wordt op een versterking van de begeleiding in de inductiefase. Daarmee komt ook een nieuwe opdracht van het samen opleiden naar voren; het behouden van professionals voor het onderwijs.

Doorgaande lijn po-vo

In partnerschap EPZ e.o. wordt ook ingezet op het creëren van een doorgaande lijn in SO&P van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs (en als ambitie ook middelbaar beroepsonderwijs). Onze minor Oudere kind heeft hier een rechtstreeks verband mee. De Lerarenopleiding van Windesheim is om die reden ook partner in EPZ e.o.

Samen Opleiden in beweging uit Samen Opleiden op zijn kop (2022) via <https://www.marnixacademie.nl/wp-content/uploads/2025/11/Samen-Opleiden-op-zijn-kop.pdf>

POSITIEVE EFFECTEN

Al met al heeft het Samen Opleiden aantoonbaar geleid tot een aantal positieve effecten, zoals ook naar voren komt in allerlei onderzoeken, o.a. beschreven in het katern *Effecten van Samen Opleiden* uit 2025: www.platformsamenopleiden.nl/wp-content/uploads/2025/10/Publicatie-Effecten-van-Samen-Opleiden-oktober-2025.pdf

Deze effecten kunnen worden ondergebracht in drie hoofdcategorieën:

- Effecten op de voorbereiding van aankomende leraar op de beroepspraktijk (primair effect).
- Effecten van de samenwerking tussen scholen en opleidingsinstellingen (secundair effect).
- Effecten op de kwaliteit van het onderwijs (tertiair effect).

Voor onze partnerschappen zien we dit zeker ook terug. Hieronder een aantal voorbeelden die zeker niet uitputtend zijn, maar een kijkje geven in wat zoal gerealiseerd wordt als het gaat om de meerwaarde van Samen Opleiden en Professionaliseren.

Primaire effecten:

- Studenten geven in de jaarlijkse evaluatie van stage aan een betere verbinding van theorie en praktijk te ervaren. Zowel in de modules op Hogeschool KPZ als in de gesprekken en begeleiding in de praktijk.
- In de afstudeerfase worden LIO's steeds vaker meegenomen in een aantal inductietrajecten voor starters, wat ondersteunend is voor het versterken van het pedagogisch-didactisch handelen.

Secundaire effecten:

- Professionalisering van zittende professionals heeft een impuls gekregen. Werkplekbegeleiders worden geschoold in het kunnen begeleiden van studenten, schoolopleiders in het meenemen van teams in samen opleiden en instituutopleiders in het zowel kunnen begeleiden van studenten als het opleidingspartner zijn in de opleidingsschool van werkplekbegeleiders en schoolopleider. In student-enquêtes worden met name de werkplekbegeleiders als essentieel voor ontwikkeling ervaren en is de tevredenheid over de begeleiding hoog.
- Opleidingsscholen ontwikkelen zich tot lerende organisaties, wat leidt tot innovatie en ontwikkeling. (Interprofessionele) leerteams hebben hier een rol in, door samen met teamleden actief bij te dragen aan schoolontwikkeling op thema's die uit te werken

zijn in kortdurende projecten. Zo is bijvoorbeeld een schoolplein heringericht passend bij de visie op beweging en natuur, waarbij het leerteam, na onderzoek onder team, leerlingen, ouders en buurt, tot een voorstel kwam dat daadwerkelijk is uitgevoerd.

Tertiaire effecten:

- Hier heeft Samen Opleiden een positieve impact op leerlingen en behoud van startende leraren. Dit is moeilijker te concretiseren, maar onze aankomende leraren worden binnen de partnerbesturen na diplomering graag aangesteld als starter. Door intensivering van begeleiding in de inductiefase zien we hen ook na een aantal jaar nog altijd actief binnen de besturen. Dat mag hier zeker ook als tertiair effect worden gezien!

VOORUITBLIK ONDERWIJSREGIO

Sinds 2025 is Nederland onderverdeeld in zogenaamde onderwijsregio's die de opdracht hebben om regionaal invulling te geven aan het werven, matchen, opleiden, begeleiden en professionaliseren van (aankomende) onderwijs-professionals: www.onderwijsregio.nl.

Werkgevers, lerarenopleidingen en de (lokale) overheid werken nauw samen met als doel toekomstgericht en met oog voor het kind, de leerling, de student en de medewerker te anticiperen op arbeidsmarktvragestukken en om de (te verwachten) tekorten op te lossen of te voorkomen.

Onze vier partnerschappen zijn deels of geheel verbonden aan een of meer van de vier onderwijsregio's die ons omringen: Regio Zwolle e.o. (EPZ e.o., deel van Vista en deel van Samen), Almere-Lelystad (deel van Samen), Regio Oost Nederland (Past), Regio Noord (deel van Vista). Dit vraagt om herbezinning op hoe het opleiden en begeleiden binnen de onderwijsregio invulling kan krijgen.

Waar wordt in de regio aan gewerkt?

- Eén van de mooie ontwikkelingen is het toewerken naar een gezamenlijk aanbod voor professionalisering van actoren binnen SO&P in iedere onderwijsregio. Vergelijkbaar met het aanbod voor starterscoaches 'van prachtmens naar prachtdocent'. Op die manier maakt het niet meer uit waar iemand is geschoold, maar is de kwaliteit geborgd van het gezamenlijk ontwikkelde professionaliseringsaanbod en de expertise van geschoolde actoren zoals werkplekbegeleiders en schoolopleiders.
- Wat ook op elkaar afgestemd wordt, is de

terminologie die gemoeid is met het samen opleiden. We zijn al gewend aan de term werkplekbegeleider, maar zo zijn er nog meer termen die gelijkgesteld kunnen worden. Spreken we instituutsopleider of praktijkbegeleider, of is het een directeur of schoolleider? Binnenkort weten we wat met een bepaalde term wordt bedoeld en wordt de soms Babylonische spraakverwarring ontward.

- Op de agenda staat ook kennisdeling op relevante thema's. Denk aan een instrument voor kwaliteitsborging dat ontwikkeld is binnen één van de partnerschappen SO&P, dat ook beschikbaar komt voor andere partnerschappen. Of een bijeenkomst waar rijke leeromgevingen centraal staat, waar collega's uit verschillende partnerschappen en met verschillende rollen uitwisselen hoe dat vorm krijgt in de praktijk, zodat nieuwe inzichten, werkwijzen en materialen meegenomen kunnen worden naar de eigen praktijk.

Kortom, de wereld van opleiding en werkveld komt samen in het Samen Opleiden en Professionaliseren. Vanuit een rijke historie kunnen we met vertrouwen samen met onze partnerbesturen uitzien naar verdere samenwerking op het gebied van opleiden, begeleiden en professionaliseren binnen een hernieuwde infrastructuur in de onderwijsregio's.

NB: Ten behoeve van het gebruikersgemak zijn bij verwijzingen (in plaats van de APA-notering) links naar de betreffende bron opgenomen.

OVER DE AUTEUR

Edith ten Berge is als programmamanager Samen Opleiden en Professionaliseren verbonden aan Hogeschool KPZ.